

Олена Олексіївна ПОПЕЛЬНИЦЬКА,
кандидат історичних наук,
провідний науковий співробітник
Національного музею історії України
(Київ, Україна)
<https://orcid.org/0000-0002-2719-2503>
elenac503@gmail.com

КИЄВОЗНАВЕЦЬ ОЛЕКСІЙ СІМЗЕН-СИЧЕВСЬКИЙ (1880–1942): ЗА МАТЕРІАЛАМИ НАУКОВОГО АРХІВУ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Мета статті — дослідити біографію відомого історика Олексія Михайловича Сімзена-Сичевського (1880–1942) — співробітника Всеукраїнської академії наук, одного з авторів видання «Київ. Провідник» (1930), автора низки наукових та науково-популярних розвідок із різних питань української історії, киевознавства та шевченкознавства. О. Сімзен-Сичевський працював поряд із такими відомими науковцями, як М. Грушевський, Ф. Ернст, В. Міяківський, В. Щербина, О. Новицький, В. Ляскоронський, В. Кричевський, О. Андріяшев, М. Макаренко, І. Моргилевський, В. Базилевич, П. Курінний. Більшість його праць досі не втратили своєї теоретичної та фактологічної актуальності. *Методологією дослідження* є принцип науковості, історизму, об'єктивності, методи аналізу, класифікації, узагальнення, історико-генетичний та історико-типологічний. *Наукова новизна* дослідження полягає у реконструкції за писемними джерелами біографії О. Сімзена-Сичевського та залученні до наукового обігу чотирьох епістолярних джерел (листів історика), що зберігаються в Науковому архіві Національного музею історії України. *Висновки:* листування О. Сімзена-Сичевського та С. Дроздова є важливим джерелом з історії міжвоєнного Києва, зокрема діяльності ВУАН. Біографія О. Сімзена-Сичевського досить показова, оскільки він був колекціонер старожитностей, вивчав не лише власне зібрання, а й питання вітчизняної історії. Про фаховість науковця свідчить те, що до нього зверталися за консультаціями як до авторитетного знавця київської фотографії XIX ст. Важливий і факт, що пам'ять О. Сімзена-Сичевського вшанували відомі київські історики в липні 1942 р.

Ключові слова: Національний музей історії України, архіви, О. Сімзен-Сичевський, киевознавство, шевченкознавство.

У Науковому архіві Національного музею історії України (НА НМІУ) зберігаються чотири листи Олексія Михайловича Сімзена-Сичевського (1880–1942), які є важливими історичними джерелами вивчення біографії цього відомого киевознавця та шевченкознавця.

Аналіз останніх вітчизняних і зарубіжних досліджень показує, що біографія О. Сімзена-Сичевського досі не стала предметом окремої наукової студії. Єдиною публікацією є допис В. Міяковського «Один з дослідників Шевченка (О. М. Сімсен-Сичевський, 1880–1942)» у часописі «Наші дні»¹ (1944) [10, с. 17].

Мета статті — реконструювати біографію О. Сімзена-Сичевського та залучити до наукового обігу чотири епістолярні джерела, що ілюструють особистісні стосунки наукових та музейних діячів України першої третини ХХ ст. та демонструють коло їхніх наукових зацікавлень.

Отримувачем означених чотирьох листів був Степан Леонтійович Дроздов (1867 — після 1933) — власник археологічного, нумізматичного та букіністичного зібрань, у 1924–1927 рр. — директор Білоцерківського окружного археологічно-етнографічного музею² [8]. О. Сімзен-Сичевський листувався з С. Дроздовим щодо придбання киевознавчих матеріалів для Музею міста Києва, який на той час створювала Підкомісія старого Києва, що діяла в складі Всеукраїнської академії наук (ВУАН) і в якій працював О. Сімзен-Сичевський.

Більшу частину життя О. Сімзен-Сичевський присвятив юриспруденції. Його колеги-адвокати згадували про нього як про захисника революціонерів у політичних процесах часів царату [3, с. 62]. Цей факт дає підстави припустити, що О. Сімзен-Сичевський (або Сімзен, як він підписував деякі свої листи та наукові праці) доводився сином (?) Михайлу Михайловичу Сімзену (1856(?)–1909) — члену народницької організації «Чорний Переділ»³, випускникові Петербурзької медико-хірургічної академії (1881)⁴. За зберігання нелегальної літератури Михайло Сімзен був засланий під нагляд поліції до с. Сві-

¹ У 1941–1944 рр. виходив друком у Львові.

² Життєпис Степана Леонтійовича Дроздова-Мишківського. м. Біла Церква. 15.XI.1927 р. Машинопис, рукопис. Науковий архів Національного музею історії України. Ф. 4 (К. В. Болсуновський, епістолярна спадщина). Оп. 1. Спр. 15а (матеріали С. Л. Дроздова).

³ Буланова Л. «Черный Передел». *Группа «Освобождение труда» (из архивов Г. В. Плеханова, В. И. Засулич и Л. Г. Дейча)* / Комитет по увековечению памяти Г. В. Плеханова; Под ред. Л. Г. Дейча. Москва, [1923]. Сб. 1. С. 118.

⁴ Сімзен Михаил Михайлович. *Сборник биографий врачей XXV выпуска Медико-хирургической академии 1881 года*. Режим доступу:

<https://forum.vgd.ru/post/37/6308/p1404422.htm> Назва з екрана. (Дата звернення: 01.12.2021).

щове Чембарського повіту (у 1948 р. м. Чембар Пензенської обл. РФ перейменоване на м. Белінський), де він з 1881 р. працював земським лікарем⁵ і в 1909 р. помер під час боротьби з епідемією тифу.

Батьком Михайла Сімзена міг бути дворянин Пензенської губернії, власник с. Трескіно Колишлейського повіту, губернський секретар Михайло Григорович Сімзен (Сімзін) (?–1888)⁶, а близькими родичами самого Олексія Сімзена-Сичевського (Сімзена) — генерал-майор Юрій Михайлович Сімзен (1896–1971)⁷ та дворянка Пензенської губернії Софія Михайлівна Сімзен (по чоловіку Фадеєва) (1868–1958) [1].

Олексій Сімзен-Сичевський мешкав у Києві щонайменше з 1910 р.⁸, коли його прізвище вперше з'явилося у міських адресних довідниках. На той час, крім нього, серед мешканців Києва не було інших осіб на прізвище Сімзен (Сімсен) чи Сімзен-Сичевський. Цей факт, імовірно, свідчить про те, що О. Сімзен-Сичевський не мав близьких родичів у Києві і не був корінним киянином. У 1939 р. О. Сімзен-Сичевський мав дружину, про яку згадував О. Повстенко⁹.

Першими київськими помешканнями О. Сімзена-Сичевського були квартири, орендовані в прибуткових будинках. У 1910 р. він жив на вул. Кузнечній, 14¹⁰ (нині — вул. Антоновича), у будинку, де на той час мешкали відомі лікарі, науковці та професори київських вишів [7, с. 65]. У 1913 р. О. Сімзен-Сичевський проживав уже на

⁵ Хисамов А. Врачи из прошлого. В Белинской ЦРБ свой маленький музей работает уже почти 20 лет. *Медицинская газета*. 2014. № 14. С. 15.

⁶ Сімзен (Симзин) Михаил Григорьевич (1888). *Тюстин А. Пензенский некрополь XVII – начала XX века. Фамилии на букву «С»*. Режим доступу: <http://penzahroniki.ru/index.php/chronicles/126-penzenskij-nekropol/tyustin-a-v-penzenskij-nekropol-xvii-nachala-khkh-vv/1491-tyustin-a-v-penzenskij-nekropol-xvii-nach-khkh-vv-familii-na-bukvu-s> Назва з екрана. (Дата звернення: 01.12.2021).

⁷ Сімзен Юрий Михайлович (1896–1971). Режим доступу:

<https://1941g.wordpress.com/about/%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8B-%D0%B8-%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8B-%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%BC%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D1%80%D0%B8%D0%B9%D0%BC%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87-1896> Назва з екрана. (Дата звернення: 01.12.2021).

⁸ Можна припустити, що цей переїзд відбувся після смерті його батька, М. Сімзена, 1909 р.

⁹ Повстенко О. Церква Різдва Христового в Києві на Подолі. Церква-усипальниця великого українського Кобзаря. *Нові дні*. 1972. Ч. 267. С. 13.

¹⁰ *Весь Киев: адресная и справочная книга / издатель С. Богуславский*. Киев, 1910. С. 570.

вул. Золотоворітській, 6¹¹ у мебльованих кімнатах Іваницького, які вважали найкращим недорогим житлом у центрі Києва [2, с. 374]. На час листування із С. Дроздовим О. Сімзен-Сичевський мешкав на вул. Стрілецькій: 1924 р. — у будинку № 1-б, 1929 р. — у будинку № 1-а (за сучасною нумерацією обидві будівлі мають один номер 7/6). До 1917 р. у цих двох будинках мешкали службовці судових установ, зокрема відомий адвокат Д. Григорович-Барський¹².

До 1917 р. О. Сімзен-Сичевський працював присяжним повіреним, як це зазначено на конверті його листа до відомого архітектора П. Альошина, опублікованого О. Мокроусовою: «Милостивый Государь, Павел Федотович. Не имея чести быть знакомым с Вами, все же позволяю себе обратиться к Вам с покорнейшей просьбой. В книжном магазине Розова¹³ мне сообщили, что год или два тому назад Вы приобрели в этом магазине редкую теперь книгу — Фундуклей “Обозрение Киева”, изд. 1847 г. Если Вы не особенно дорожите этой книгой сами, то не найдете ли возможность уступить ее мне, конечно, за плату? Занимаясь систематически историей Киева и киевской жизни, я очень нуждаюсь в этой книге, очень хотел бы ее иметь и был бы весьма признателен Вам за исполнение моей просьбы. С совершенным уважением А. Симзен» [5, с. 36–39].

Присяжними повіреними в Російській імперії були адвокати окружного суду або судової палати¹⁴. Після створення 1923 р. Київської губернської колегії оборонців (адвокатів) О. Сімзен-Сичевський увійшов до її складу. Членам колегії оборонців не дозволялося працювати в державних установах, окрім наукової чи викладацької роботи, чим, мабуть, і скористався О. Сімзен-Сичевський: у 1920-х рр. він працював позаштатним співробітником ВУАН.

¹¹ Весь Киев: адресная и справочная книга / издатель С. Богуславский. Киев, 1913. С. 694.

¹² Історичні мандрівки Києвом. Вулиця Стрілецька. Віртуально-краєзнавча подорож з циклу «Історія однієї вулиці» для користувачів середнього шкільного віку. Вип. 7. Слайди 11–13 Режим доступу: <https://www.slideshare.net/nbkidskiev/ss-69830035> Назва з екрана. (Дата звернення: 01.12.2021).

¹³ Спадковий дворянин, потомственный почестный гражданин Киева, дійсний статський радник, гласний Київської міської Думи Іван Олексійович Розов з 1885 р. був власником двох книжкових крамниць в Одесі та Києві; остання спочатку розташовувалася на вул. Хрещатик, 47, потім – на вул. Фундуклеївській, 8 (нині – вул. Богдана Хмельницького).

¹⁴ Присяжний повірений. *Юридична енциклопедія*: В 6 т. / Редкол.: Ю. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Українська енциклопедія, 1998. Режим доступу: https://leksika.com.ua/16771120/legal/prisyazhnyi_povireniy. Назва з екрана. (Дата звернення: 01.12.2021).

У 1928 р. О. Сімзен-Сичевський працював у Підкомісії старого Києва, що діяла при Комісії районного дослідження Києва і Правобережної України ВУАН¹⁵ [11, с. 102–103]. Комісією керував М. Грушевський, а до її складу входили відомі науковці В. Щербина, О. Новицький, В. Ляскоронський, В. Кричевський, О. Андріяшев, М. Макаренко, І. Моргилевський, Ф. Ернст, В. Базилевич та П. Курінний¹⁶.

За час діяльності Підкомісія старого Києва видала наукові збірники «Київ та його околиця в історії і пам'ятках», «Нові студії з історії Києва (до 50-річчя наукової діяльності В. І. Щербини)», «Київський збірник археології й історії, побуту й мистецтва»¹⁷. У 1930 р. ця Підкомісія видала путівник «Київ. Провідник». До складу його авторського колективу, крім О. Сімзена-Сичевського, увійшли В. Базилевич, С. Гіляров, Ф. Ернст, В. Козловська, П. Курінний, М. Макаренко, О. Новицький, М. Рудинський, А. Серeda, Є. Спаська та В. Щєбина¹⁸.

У 1927–1934 рр. Підкомісія старого Києва працювала у колишньому особняку О. Беретті (нині — вул. Володимирська, 35)¹⁹. Одним із завдань Підкомісії було створення Музею історії Києва, зокрема збирання для нього експонатів: світлин, картин і зображень Києва, виробів Межигірської фабрики, старовинних меблів та рукописів тощо²⁰.

У 1930 р. розпочалася «чистка» наукового складу ВУАН від класово ворожих концепцій та тенденцій. Зокрема, зазнали переслідувань історики «старої школи» як «провідники буржуазної ідеології». Мабуть, побоюючись за своє життя, О. Сімзен-Сичевський 1930 р. перейшов працювати до Фінансової комісії ВУАН²¹, уникнувши трагічної долі своїх колег із Підкомісії старого Києва — репресованих Ф. Ернста, В. Базилевича та М. Макаренка. Але О. Сімзен-Сичевський і надалі продовжував писати киевознавчі праці, останні з яких датовані 1941 роком.

¹⁵ Діяльність Історичної секції Всеукраїнської академії наук та зв'язаних з нею Історичних установ Академії в році 1928. Київ : з друкарні ВУАН, 1930. С. 5.

¹⁶ Федорова Л. З історії створення Музею Києва (1837–1936). *Український історичний журнал*. 1991. № 12. С. 135.

¹⁷ Там само.

¹⁸ Київ. Провідник / ВУАН; за редакцією Ф. Ернста. Київ, 1930. С. 5.

¹⁹ Володимирська вулиця, № 35. Путівник по культурній спадщині Києва. Режим доступу: <http://kyiv-heritage-guide.com/page/volodimirska-vulicya#35> Назва з екрана. (Дата звернення: 01.12.2021).

²⁰ Федорова Л. З історії створення Музею Києва (1837–1936). *Український історичний журнал*. 1991. № 12. С. 136.

²¹ Наукові установи та організації УСРР. Харків, 1930. С. 215–216.

Навіть якщо припустити, що О. Сімзен-Сичевський був нащадком пензенських дворян і приїхав до Києва приблизно 1910 р., статті він писав українською мовою — адже в 1920-х рр. кожен працівник ВУАН мав скласти іспит з української мови та користуватись нею в роботі [12].

Наукові студії О. Сімзена-Сичевського є важливими джерелами з історії забудови та історичної топографії Києва ХІХ ст. Кілька праць дослідник присвятив перебуванню в місті Тараса Шевченка.

Дослідник, за його свідченнями, колекціонував світлини Києва відомих фотографів 1860-х — 1870-х років²². І. Скуленко (директор київського Софійського музею у 1934–1937 рр.) згадував, що О. Сімзену-Сичевському передавали відбитки всіх світлин, які виготовляли в цьому музеї²³, і він мав чудову колекцію старовинних київських фотографій [9, с. 103].

Згадки про колекційні зацікавлення О. Сімзена-Сичевського (києвознавчі букіністичні видання, путівники, мемуарна література, гравюри, літографії, світлини) є в його листах до П. Альошина та С. Дроздова.

Києвознавчі дослідження О. Сімзен-Сичевський ілюстрував рідкісними світлинами та гравюрами з власної колекції або тими, які він віднаходив у музейних зібраннях. Зокрема, він згадував про своє дослідження у фондах Московського історичного музею альбому малюнків М. Сажина²⁴.

О. Сімзен-Сичевський помер в окупованому нацистами Києві в липні 1942 р. 29 липня 1942 р. на науковому пленумі Музею-архіву переходнової доби В. Міяковський виголосив доповідь «Пам'яті О. Сімзен-Сичевського» [6, с. 37], а в 1944 р. у часописі «Наші дні» опублікував статтю «Один з дослідників Шевченка (О. М. Сімсен-Сичевський 1880–1942)» [27, с. 17]. Таку увагу до особи О. Сімзена-Сичевського можна пояснити їхньою спільною роботою на ниві шевченкознавства. В. Міяковський очолював рукописний відділ Інституту Шевченкознавства, із 1926 р. став директором київського Музею-будинку Т. Шевченка, для якого зібрав чимало матеріалів²⁵.

²² Сімзен-Сичевський О. Давні київські фотографи та їхні знімки старого Києва. *Ювілейний збірник на пошану академіка Михайла Сергієвича Грушевського*. З нагоди шістдесятої річниці життя та сорокових роковин наукової діяльності. Київ, 1928. С. 382, 385, 386, 389, 390, 394, 399.

²³ Певно, О. Сімзен-Сичевський цікавився архітектурою Софійського собору, поблизу якого в 1920-х рр. мешкав на вул. Стрілецькій, 1.

²⁴ Сімзен-Сичевський О. Художник Старого Києва, Шевченків приятель М. М. Сажин. *Хроніка–2000. Український культурологічний альманах*. Вип. 51–52. Київ, 2002. С. 103–104.

²⁵ Антонович М. Володимир Міяковський. *Український історик*. Журнал Українського історичного товариства. № 1–3 (21–23). Нью-Йорк – Мюнхен, 1969. С. 98.

А. О. Сімзен-Сичевський вивчав меморіальні місця в Києві, пов'язані з Т. Шевченком та його найближчим оточенням.

Вшанування В. Міяковським пам'яті О. Сімзена-Сичевського на пленумі Музею-архіву переходнової доби є свідченням того, що учасники пленуму — відомі науковці Н. Полонська-Василенко, О. Оглоблін, К. Штепа, П. Курінний, В. Козловська, В. Шугаєвський, І. Моргілевський, І. Самойловський, Є. Покровська та М. Геппенер — не лише були особисто знайомі з покійним, а й високо оцінювали його науковий доробок [4, с. 61].

Листування двох науковців та колекціонерів — О. Сімзена-Сичевського та С. Дроздова, що зберігається у НА НМІУ, є важливим джерелом з історії міжвоєнного Києва, зокрема діяльності ВУАН. Біографія О. Сімзена-Сичевського досить показова з огляду на те, що він — колекціонер старожитностей, водночас був науковцем, що вивчав не лише власне зібрання, а й питання вітчизняної історії. Про компетентність О. Сімзена-Сичевського як науковця свідчить те, що до нього (за свідченнями директора Софійського музею І. Скуленка) зверталися за консультаціями як до авторитетного знавця київської фотографії XIX ст. Важливий і факт ушанування його пам'яті в липні 1942 р. відомими київськими істориками.

Перспективою подальших розвідок за темою дослідження є пошук нових джерел, що стосуються біографії О. Сімзена-Сичевського та його оточення, його наукової спадщини (публікацій та рукописів статей) і долі його колекційного зібрання.

Додаток 1

Перелік праць О. Сімзена-Сичевського

1. Список праць академіка О. І. Левицького в хронологічному порядку // Записки соціально-економічного відділу УАН. — Т. 1. — Київ, 1923.
2. Давні київські фотографії та їхні знімки старого Києва // Ювілейний збірник на пошану академіка Михайла Сергієвича Грушевського. З нагоди шістьдесятої річниці життя та сорокових роковин наукової діяльності. — Київ, 1928. — С. 359–403.
3. Художник Старого Києва, Шевченків приятель, — М. М. Сажин // Київські збірники історії та археології, побуту та мистецтва. Видає академічна комісія історії Києва. — Збірник перший. За загальною редакцією М. Грушевського. — Київ, 1930. — С. 344–376.
4. Шевченкові пам'ятки в Києві // Глобус. — 1930. — № 5. — С. 76–77.
5. (У співавторстві з Ф. Ернстом). Будинок, де перебували Т. Шевченко, Г. Нарбут й Українська Академія Мистецтв // Київ. Провідник / За ред. Ф. Ернста. — Київ, 1930. — С. 326.

6. Київська гавань // Київ. Провідник / За ред. Ф. Ернста. – Київ, 1930. – С. 630.
7. Київська район. електрична станція // Київ. Провідник / За ред. Ф. Ернста. – Київ, 1930. – С. 632.
8. Астрономічна обсерваторія // Київ. Провідник / За ред. Ф. Ернста. – Київ, 1930. – С. 658.
8. Два будинки в Києві, де жив Т. Г. Шевченко 1859 р. // Шевченко. Річник другий. – [Харків]: ДВУ, 1930. – С. 330.
9. 900-річчя київських «Золотих воріт» // Соціалістичний Київ. – 1937. – № 7/8. – С. 52–54.
10. Історія Хрещатика // Соціалістичний Київ. – 1937. – № 9. – С. 40–42.
11. Історія забудови і планування Києва в дореволюційний період // Архітектура Радянської України. – 1938. – № 4–5. – С. 11–23.
12. Шевченківські місця в Києві // Архітектура Радянської України. – 1939. – № 2. – С. 22–33.
13. Аскольдова могила // Радянський Київ. – 1940. – № 21. – С. 27–28.
14. Перший авіаполіт в Києві [С. І. Уточкіна 21.IV.1911] // Україна. – 1941. – № 2. – С. 22.
15. З давньої історії пам'ятника Кобзарю в Києві // Літературна газета. – 1941. – 17 березня.

Додаток 2

Лист О. Сімзена-Сичевського до С. Дроздова. 3 квітня 1924 р. Машинопис

«3-го Апреля 1924 г.

Уважаемый Стефан Леонтьевич [!]

Я не имел случая познакомиться с Вами лично в бытность Вашу в Киеве, но слышал о Вас как о собирателе старины. Антон Фомич Середа²⁶ сообщил мне, что прошлым летом или осенью Вы были здесь и выразили желание продать кое-что из собранного Вами. Если это действительно так, и если условия будут сходные, я охотно приобрету у Вас что-либо подходящее для меня. Интересует меня только г. Киев²⁷, который я собираю уже более 10-ти лет²⁸: все, относящееся к его истории, истории его церквей, памятников и пр. — книги, бро-

²⁶ А. Середа (1890–1961) – художник, мистецтвознавець, член комісії з вивчення Софійського собору (1920-і рр.).

²⁷ Підкреслення автора листа.

²⁸ Отже, О. Сімзен-Сичевський збирав свою колекцію щонайменше з 1914 р.

шюры, путеводители, мемуары, виды его — гравюры, литографии и фотографии. Если у Вас есть что-либо подходящее для меня, не откажитесь мне написать и прислать подробный список с необходимыми указаниями. В отношении печатных изданий прошу указывать автора, заглавие, год и место издания; в отношении литографий и фотографий необходимо указывать художника или фотографа (по возможности, конечно) или какой литографии, точную подпись под ней, размер и описать, что изображается. Прошу также сообщить Вашу расценку. Как любителю старины, Вам, быть может, небезынтересно будет знать, что собираю я для Киевского Городск. Музея²⁹ — все не разбредется опять бесследно по частным рукам, а поступит в отдел “Старый Киев”³⁰.

А. Симзен-Сычевский.

Мой адрес: Киев, Стрелецкая ул., д. № 1 б, кв. 3. Алексею Михайловичу Симзен-Сычевскому».

НА НМІУ. Ф. 4. Оп. 1. Спр. 19. Арк. 47–47 зв.

Додаток 3

**Лист О. Сімзена-Сичевського до [С. Дроздова].
9 червня 1929 р. Рукопис**

«9/VI 1929

М.[илостивый] Г.[осударь]

Мне сообщили, что у Вас имеются книги по украинике, которые Вы желали бы продать. Если это верно, прошу Вас не отказать в любезности – сообщить мне, не имеется ли среди этих книг чего-либо по Киеву. Меня интересует все, что касается Киева, его монастырей, церквей, памятников, учреждений и т. п. – книги, брошюры, гравюры, литографии, фотографии и проч. Если что-либо подходящее есть, прошу прислать список с точным означением издания и цены.

С соверш. уважением, А. Симзен-Сычевский

Адрес: Киев, Стрелецкая ул., д. № 1 а, кв. 29, А. М. Симзен-Сычевскому

²⁹ Музею історії Києва, над створенням якого в цей час працювала Підкомісія старого Києва ВУАН.

³⁰ О. Сімзен-Сичевський як член Підкомісії старого Києва, брав участь у комплектуванні колекцій майбутнього Музею історії Києва, основою якого мали стати матеріали відділу «Старий Київ» Всеукраїнського історичного музею ім. Т. Шевченка, збирання яких розпочалося ще 1913 р. з ініціативи директора Київського художньо-промислового і наукового музею М. Біляшівського; див.: Федорова Л. Вказ. пр. С. 135.

PS Нет ли случайно Андриевского «Историч. материалы из Киев. губерн. Архива»³¹.

НА НМІУ. Ф. 4. Оп. 1. Спр. 19. Арк. 48–48 зв.

Додаток 4

Лист О. Симзена-Сичевського до [С. Дроздова].

19 липня 1929 р. Рукопис

«Уважаемый Стефан Леонтьевич

Благодарю Вас за скорый ответ (открытку), каковой я своевременно получил. Но т. к. Вы сообщили мне о Вашем отсутствии до 15/VII, то отвечаю Вам лишь теперь. Я давно уже изучаю и собираю Старый Киев (как член Комиссии Старого Киева при ВУАН). В этой области у меня довольно много собрано. К сожалению, я не рассчитываю найти у Вас много того, чего не было бы у меня. При таких условиях моя личная поездка в Б<елую> Церковь, пожалуй, легла бы непропорционально значительным накладным расходом на мои возможные приобретения у Вас.

Ввиду этого позвольте еще раз просить Вас не отказать в любезности — выслать мне список всего, относящегося к Киеву, с означением расценок. Для печатных изданий существенно точное означение заголовка издания и года. Для гравюр — указание размера в сантиметрах (без полей) и точное означение всех подписей. По этим данным я ориентируюсь не хуже, чем личным осмотром. Со своей стороны готов быть Вам полезным: если Вы заинтересованы ликвидировать все эти материалы, я могу показать Ваш список другим любителям Старого Киева, коих всех знаю.

Уважающий Вас, А. Симзен-Сычевский

19/VII 1929

Адрес: Киев, Стрелецкая №1 а, кв. 29 Алексею Михайловичу Симзен-Сычевскому

В список, будьте добры, поместить все издания по Киеву, не включая и мелкие (в том числе лубочные) брошюр, путеводителей и т. п. Позвольте узнать — все ли у Вас выпуски Андриевского и какие именно (по номерам). Как Вы их цените? Я бы желал их приобрести».

НА НМІУ. Ф. 4. Оп. 1. Спр. 19. Арк. 49–50.

³¹ Праця О. Андрієвського «Исторические материалы из архива Киевского губернского правления», выпуски 1–6 за 1882–1888 рр.

Додаток 5

Лист О. Сімзена-Сичевського до С. Дроздова. [1929 р.]
Рукопис

«Многоуважаемый Стефан Леонтьевич [!]

Я вернулся в Киев и, если Вы не оставили своего намерения, хотел бы закончить дело с книгами. Только как это осуществить? Я сам, к сожалению, в ближайшее время в Б<елую> Церковь едва ли выберусь... Не собираетесь ли Вы в Киев? Если собираетесь, тогда я, ориентируясь на Ваш список, пришлю Вам перечень нужного мне, Вы попутно захватили бы книги в Киев, а я здесь внес бы Вам следуемую сумму. Если же и Вы в ближайшее время в Киев не собираетесь, то не разрешите ли Вы зайти к Вам кому-либо из моих знакомых (кто будет ехать в Б. Церковь) — я вручу ему свой список и деньги, а он получит у Вас книги. Пожалуйста, напишите.

Не найдется ли у Вас чего либо по украинике вообще, подлежащего отчуждению? Если есть, то пожалуйста, в ближайшее время пришлите список с расценками. Некоторые из моих знакомых, кому я показывал Ваш список, интересуются также и украиникой. Чтобы нам опять не разминуться, если Вы соберетесь в Киев, то, пожалуйста, предупредите меня открыткой заранее и заходите, пожалуйста, ко мне пообедать.

Уважающий Вас, А. Симзен-Сычевский
Киев, Стрелецкая № 1 а, кв. 29, тлф. 5-66». *НА НМІУ. Ф. 4. Оп. 1. Спр. 19. Арк. 51–52 зв.*

1. Докторов Б. Изломанный, но не сломленный. Памяти социолога Леонтия Бызова / Б. Докторов // Мониторинг общественного мнения: Экономические и социальные перемены. – 2019. – № 4. – С. 429–444. – <https://doi.org/10.14515/monitoring.2019.4.23>
2. Друг О. Особняки Кисва / О. Друг, Д. Малаков. – Київ : Кий, 2004. – С. 372–376.
3. Ізаров Л. Основні віхи в житті Київської колегії в перший період її існування [спогади 1962 р.] / Л. Ізаров // Український адвокат. – 2012. – № 7–8 (71–72). – С. 62–63.
4. Матвійчук Г. Робота «Музею-архіву переходової доби» як культурно-пропагандистського закладу окупованого Києва в період Другої світової війни / Г. Матвійчук // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 6: Історичні науки: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. – Вип. 12. – С. 56–66.
5. Мокроусова О. Бібліотека П. Ф. Альошина: шляхи формування / О. Мокроусова // Бібліотечний вісник. – 2017. – № 2. – С. 35–40.

6. «Пам'яті О. М. Сімзен-Сичевського». Тези доповіді В. В. Міяковського на науковому пленумі Музею-Архіву Переходової доби. Додаток до протоколу № 10 від 29 липня 1942 р. / Укладач Бєлая О. // Музей-архів переходової доби. Пофондовий путівник. – Київ, 2002. – С. 37. – Режим доступу: https://dako.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/Muzei-arkhiv_perekhodovoi_doby-Pofondovyi_putivnyk.pdf
7. Пам'ятки історії та культури України: Каталог-довідник. – Зошит 2: м. Київ / Горбик В. (кер. автор. колект.), Гаврилюк Л., Денисенко Г., Катаргіна Т., Титова О., Пархоменко М., Федорова Л., Чешко В. – Київ, 2007.
8. Піскова Е. Дроздов Степан Леонтійович / Е. Піскова // Енциклопедія історії України: в 10 т. – Т. 2 / редкол.: В. А. Смолій (голова), Я. Д. Ісаєвич, С. В. Кульчицький та ін.; ред. рада: В. М. Литвин (голова) та ін.; НАН України, Ін-т іст. України. – Київ : Наукова думка, 2004. – С. 467.
9. Преловська І. «Боротьба за Софію Київську...» / І. Преловська // Пам'ятки: археографічний щорічник / Державний комітет архівів України; Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства. – 2003. – № 4. – С. 86–110.
10. Сидорова О. Шевченкознавчі студії Володимира Міяківського / О. Сидорова // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Вип. 45. – Т. 2. – 2016. – С. 15–19.
11. Солонська Н. Давньоруська література ймовірного фонду киеворуських бібліотек: проблеми видання в Україні в 20–30-х рр. XX ст. як напрям діяльності комісії УАН–ВУАН / Н. Солонська // Поліграфія і видавнича справа. – 2007. – № 2 (46). – С. 98–111.
12. Яворська С. Розвиток української мови в добу русифікації та українізації / С. Яворська // Науковий вісник. – 2014. – С. 192–205. – Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/6969/1/S_YAVORSKA_CH_ERNIVCI_GI.pdf

REFERENCES

1. Doktorov, V. (2019). Izlomanniy, no ne slomlennyi. Pamiati sotciologa Leontii Byzova [Beaten but not broken. In memory of Leonty Byzov]. *Monitoring of Public Opinion: Economic and Social Changes*, 4, 429-444. <https://doi.org/10.14515/monitoring.2019.4.23> [In Russian].
2. Druh, O., & Malakov, D. (2004). *Osobniaky Kyieva* [Mansions of Kiev]. Kyiv, Ukraine: Kyi. [In Ukrainian].
3. Izarov, L. (2012). Osnovni vikhy v zhytti Kyivskoi kolehii v pershyi period ii isnuvannia [spohady 1962 r.] [The main milestones in the life of the Kyiv Collegium in the first period of its existence [memoirs of 1962]]. *Ukrainskyi Advokat*, 7-8 (71-72), 62-63. [In Ukrainian].
4. Matviichuk, H. (2014). Robota "Muzeiu-arkhivu perekhodovoi doby" yak kulturno-propahandystskoho zakladu okupovanoho Kyieva v period Druhoi svitovoi viiny [The work of the "Museum-Archive of the Transition Age" as a cultural and propaganda institution of occupied Kyiv during the Second World War]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seria 6: Istorychni nauky*, 12, 56-66. Kyiv, Ukraine: Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova. [In Ukrainian].

5. Mokrousova, O. (2017). Biblioteka P. F. Alosyna: Shliakhy formuvannia [Library of P. F. Alyoshin: Ways of formation]. *Biblioteknyi Visnyk*, 2, 35-40. [In Ukrainian].
6. Bielaia, O. (Comp.). (2002). "Pamiati O. M. Simzen-Sychevskoho". Tezy dopovidi V. V. Miiakovskoho na naukovomu plenumi Muzeiu-Arkhivu Perekhodovoi doby. Dodatok do protokolu No. 10 vid 29 lypnia 1942 r. ["In memory of O. M. Simzen-Sychevsky". Abstracts of V. V. Miyakovsky's report at the scientific plenum of the Museum-Archive of the Transition Age. Annex to the Protocol No. 10 of July 29, 1942]. *Muzei-arkhiv Perekhodovoi doby. Pofondovyi putivnyk*. Kyiv, Ukraine. Retrieved from <https://old.archives.gov.ua/Publicat/Guidebooks/Muzej-arxiv.pdf>. [In Ukrainian].
7. Horbyk, V. (Ed.). (2007). *Pamiatky istorii ta kultury Ukrainy: Kataloh-dovidnyk, vol. 2: m. Kyiv* [Monuments of history and culture of Ukraine: Catalog-reference book. Notebook 2: Kyiv]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
8. Piskova, E. (2004). Drozdov Stepan Leontiovych [Drozdov Stepan Leontiovych]. *Entsyklopedia istorii Ukrainy* (Vol. 2, p. 467). Kyiv, Ukraine: Naukova dumka. [In Ukrainian].
9. Prelovska, I. (2003). "Borotba za Sofiiu Kyivsku..." ["The struggle for Sophia of Kyiv..."]. *Pamiatky: Archeohrafichnyi Shchorichnyk*, 4, 86-110. [In Ukrainian].
10. Sydorova, O. (2016). Shevchenkoznavchi studii Volodymyra Miiakivskoho [Volodymyr Miyakivsky's Shevchenko Studies]. *Naukovi Pratsi Istorychnoho Fakultetu Zaporizkoho Natsionalnoho Universytetu*, 45(2), 15-19. [In Ukrainian].
11. Solonska, N. (2007). Davnoruska literatura imovirnoho fondu kyievoruskykh bibliotek: problemy vydannia v Ukraini v 20-30-kh rr. 20 st. yak napriam dialnosti komisii UAN-VUAN [Ancient Russian literature of the probable fund of Kyiv-Russian libraries: problems of publishing in Ukraine in the 20s and 30s of the 20th century as a direction of activity of the UAN-VUAN commissions]. *Polihrafia i Vydavnycha Sprava*, 2 (46), 98-111. [In Ukrainian].
12. Yavorska, S. (2014). Rozvytok ukraïnskoi movy v dobu rusyfikatsii ta ukraïnizatsii [Development of the Ukrainian language in the era of Russification and Ukrainization]. *Naukovyi visnyk* (pp. 192-205). Retrieved from https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/6969/1/S_YAVORSKA_CHERNIVCI_GI.pdf. [In Ukrainian].

Рукопис одержано 09.10.2021 р.

Olena POPELNYTSKA, Ph.D. (History), Leading Researcher, National Museum of the History of Ukraine (Kyiv, Ukraine).

Kyiv scientist Oleksii Simzen-Sychevsky (1880-1942): Based on materials of the scientific archive of the National museum of the history of Ukraine.

The aim of the article is to study the biography of the famous historian Oleksii Mykhaliovych Simzen-Sychevsky (1880-1942) – an employee of the All-Ukrainian Academy of Sciences, one of the authors of the publication “Kyiv. Guidebook” (1930), author of a number of scientific and popular science investigations on various issues of Ukrainian history, Kyiv studies and studies of Shevchenko’s

personality. His immediate entourage included such well-known scientists as M. Hrushevsky, F. Ernst, V. Miyakivsky, V. Shcherbyna, O. Novitsky, V. Lyaskoronsky, V. Krychevsky, O. Andriyashv, M. Makarenko, I. Morgilevsky, V. Bazylevych, P. Kurinny. Most of the works of O. Simzen-Sychevsky have not yet lost their theoretical and factual relevance. The research methodology is the principle of scientificity, historicism, objectivity, methods of analysis, classification, generalization, historical-genetic and historical-typological. The scientific novelty of the research lies in the reconstruction of O. Simzen-Sychevsky's biography, based on written sources, and the introduction into scientific circulation of four epistolary sources (letters of O. Simzen-Sychevsky), which are stored in the Scientific Archive of the National Museum of the History of Ukraine. Conclusions of the study are: correspondence between O. Simzen-Sychevsky and S. Drozdov is an important source on the history of interwar Kyiv, in particular the activities of the Ukrainian Academy of Sciences. O. Simzen-Sychevsky's biography is quite revealing given that as a collector of antiquities, he was also a scientist who studied not only his own collection, but also issues of national history. The professionalism of O. Simzen-Sychevsky as a scientist is evidenced by the fact that he was addressed as an authoritative connoisseur of Kyiv photography, as well as the fact that his memory was honored in July 1942 by famous Kyiv historians.

Key words: National Museum of the History of Ukraine, archives, O. Simzen-Sychevsky, Kyiv's Studies, Studies of Shevchenko's person.